

ประวัติการอาพาธ

ราชรถ อันวิจิตรงดงาม ยิ่งแก่ได้
แม้แต่ร่างกายเรา ก็ไม่พ้นชราภาพ
แต่ธรรมของสัตบุรุษหาแก่ไม่
สัตบุรุษทั้งหลาย ย่อมกล่าวสอนกันเช่นนี้แล

หลวงพ่อบุญรอด จันทบุรี ท่านมีอายุถึงเก้าสิบปีจึงได้มรณภาพ ตลอดเวลาอันยาวนานนี้ ลูกศิษย์ต่างมีความรู้สึก ว่า ท่านมิได้ละทิ้งหน้าที่ความเป็นครูของท่านแม้แต่น้อย ตรงกันข้าม หลวงพ่อ ยังคงใช้สังฆารที่เสื่อมโทรมนั้นแสดงธรรมแก่สานุศิษย์และสาธุชนที่ไปกราบนมัสการอยู่ตลอดเวลา ลูกศิษย์ทุกคนต่างยอมรับและทำใจกับการเสื่อมสลาย และการแตกดับแห่งธาตุขันธ์ของท่านในที่สุด อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตาม หลวงพ่อและหลายคนที่รู้สึก ว่า ปัจจุบันโอวาทที่เจียบเจียบ และยาวนานของหลวงพ่อบุญรอด เป็นโอวาทที่ลึกซึ้งที่สุด และรับได้ยากที่สุด เท่าที่ท่านเคยแสดงแก่ลูกศิษย์

แต่ไหนแต่ไรมา หลวงพ่อบุญรอดเป็นคนแข็งแรงและทรหดอดทนอย่างที่สุด การประพฤติปฏิบัติของท่านก็เข้มข้นและอุกฤษฏ์มากเช่นเดียวกัน เมื่อหลวงพ่อบุญรอดอายุราว ๖๐ ปี อาการอาพาธของท่านเริ่มทรุดหนัก ท่านเคยปรารภกับลูกศิษย์ว่า เมื่อนึกไปถึงการปฏิบัติแบบทรมานกิเลสที่ท่านเคยทำในสมัยก่อน การที่ท่านอยู่ในโลกมาได้ถึงขนาดนี้ก็ถือว่าดีแล้ว

ญาติโยมหลายคนที่มากราบนมัสการ และได้เห็นหลวงพ่อบุญรอดในสภาพของผู้ป่วยหนักพูดและช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ก็ข้องใจสงสัยว่า ทำไมพระผู้ใหญ่ระดับหลวงพ่อบุญรอดจึงเป็นอย่างนี้ไปได้ แท้ที่จริงแล้ว พระพุทธองค์ไม่เคยสอนว่า การเข้าถึงธรรมจะมีผลต่อสภาพทางกายอย่างไร แม้พระอรหันต์อย่างพระมหาโมคคัลลาน์ อัครสาวกฝ่ายซ้าย ก็ยังดับขันธอย่างน่าอนาถเพราะผลของกรรมเก่า พระพุทธองค์ได้ทรงสอนให้รู้จักภาวนาแยกจิตออกจากกาย รับผิดชอบต่อความเสื่อมสลายของขันธ์ด้วยความเป็นกลางวางเฉย ดังนั้นเหล่าสานุศิษย์จึงมั่นใจว่า หลวงพ่อบุญรอดมีวิบากกรรมทางร่างกาย แต่จิตใจของท่านคงทรงอยู่ในความสงบเหมือนเดิม เพราะพ้นแล้วจากการเกาะเกี่ยวผูกพันอยู่กับธาตุขันธ์

ท่านเจ้าคุณหลวงพ่อบุญรอด ฐานิโย แห่งวัดป่าสาละวัน จังหวัดนครราชสีมา ได้มากราบเยี่ยมหลวงพ่อบุญรอดหลายครั้ง ครั้งหนึ่งท่านได้กล่าวกับพระอุปัฏฐากหลวงพ่อบุญรอดว่า

“จิตใจของหลวงพ่อบุญรอดเหมือนพระจันทร์เต็มดวง สว่างไสวมาก จิตของท่านสงบนิ่งตลอดเวลา แต่เมื่อมีการถวายนมัสการ อุปัฏฐาก ท่านจะมีความรู้สึกตัวตลอด ท่านจะรู้หมด”

ต่อจากนี้ไปคือลำดับประวัติการอาพาธของหลวงพ่อบุญรอดตั้งแต่ต้นจนถึงบั้นปลายแห่งชีวิต

ไข้มาลาเรียครั้งแรก

ปี พ.ศ. ๒๔๙๑ ระหว่างเดินธุดงค์อยู่องค์เดียวกลางป่าลึกในเขตอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม หลวงพ่ออาพาธด้วยไข้มาลาเรียเป็นครั้งแรก อาการหนักจนลุกไม่ขึ้น ประคบกับไม่ได้ฉันอาหารมาหนึ่งสัปดาห์ ร่างกายจึงอ่อนเพลียมาก ท่านเล่าว่า ได้เตรียมเผ้าหนังสือสุทธิตีเพื่อไม่ให้ผู้ใดทราบว่าเป็นใครมาจากไหน จะได้ไม่เป็นภาระให้ญาติพี่น้องทางบ้านต้องเดินทางไปเผาศพ แต่เสียงร้องของอีเก้งในป่า ทำให้ท่านได้ข้อคิดในทางธรรม จนเกิดกำลังใจ สามารถลุกขึ้นมานั่งทำความเพียรต่อไป กระทั่งไข้มาลาเรียหายไปในที่สุด

โรคประจำตัว

หลวงพ่เป็นโรคหืดหอบมาตั้งแต่ยังเป็นฆราวาส เมื่อเข้ามาสู่เพศบรรพชิตแล้ว อาการของโรคก็ยังคงปรากฏเป็นครั้งคราว คือเมื่อใดที่สุขภาพอ่อนแอลง หรือสภาพแวดล้อม เป็นต้นว่าดินฟ้าอากาศเปลี่ยนแปลง โรคหืดหอบก็จะกำเริบขึ้นมาทันที

ปี พ.ศ. ๒๔๙๔ เมื่อหลวงพ่ธุดงค์ไปพักปฏิบัติธรรมที่วัดใหญ่ชัยมงคล จังหวัดอยุธยา ท่านอาพาธด้วยโรคท้อง มีอาการบวมทางด้านซ้าย ทำให้ปวดท้องมาก โรคหืดหอบก็พลอยกำเริบขึ้นพร้อมกัน

หลวงพ่มีได้ฉันยาหรือรับการบำบัดรักษาอย่างอื่นเลย นอกจากใช้ธรรมโอสถ ท่านอดอาหาร ฉันแต่น้ำเพียงเล็กน้อย ในช่วงเวลานั้นก็ทำความเพียรอย่างหนัก เติบจกรมและนั่งสมาธิตลอด ไม่ยอมหลับนอนเลยทั้งกลางวันกลางคืน หลังจากปฏิบัติอยู่อย่างนั้นได้แปดวัน ก็ปรากฏว่าอาการของโรคทั้งสองชนิดหายไปอย่างสิ้นเชิงไม่กลับมาเป็นอีกเลย

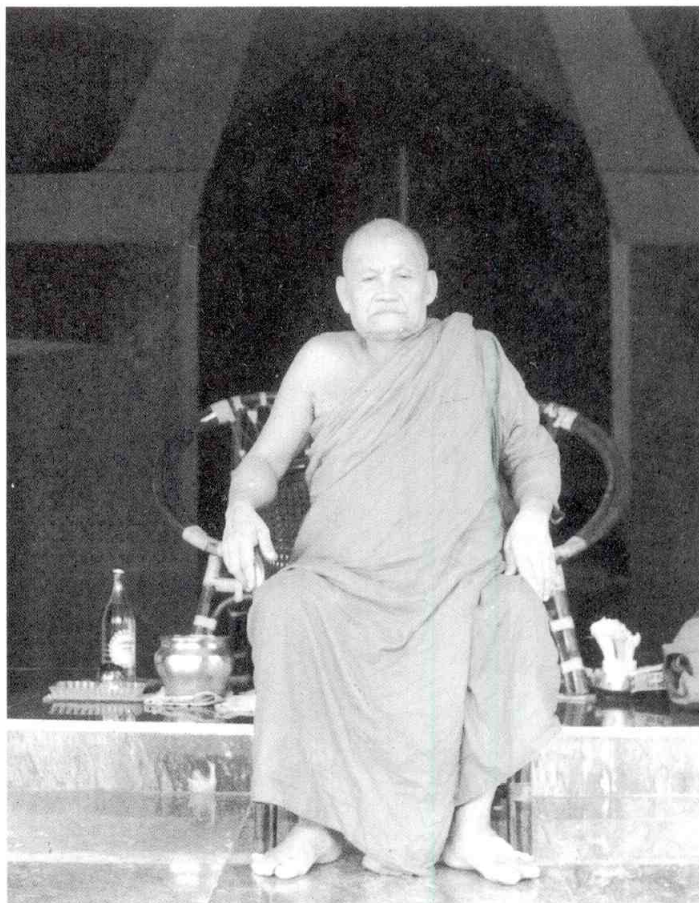
โรคฟันครั้งแรก

ระหว่างพรรษาปี พ.ศ. ๒๔๙๖ ขณะที่หลวงพ่พำนักอยู่ที่บ้านป่าตาว อำเภอเลิงนกทา จังหวัดอุบลราชธานี ท่านก็อาพาธด้วยโรคปวดฟัน เหงือกบวมทั้งบนและล่าง รู้สึกเจ็บปวดมาก หลวงพ่ใช้ยาสมุนไพรรักษาตามมีตามเกิด และใช้ขันติธรรมข่มอาการเจ็บปวดทรมานนั้นเป็นเวลา ๗ วัน อาการจึงทุเลาหายป่วยในที่สุด

ไข้มาลาเรียครั้งที่สอง

หลังจากหลวงพ่ตั้งสำนักวัดหนองป่าพงในปี พ.ศ. ๒๔๙๗ ปี พ.ศ. ๒๕๐๒ แม่ชีบุญญ์ พิมพวงษ์ หัวหน้าสำนักชีวัดหนองป่าพงในปัจจุบัน ได้เข้ามาบวชเป็นปีแรก ท่านเล่าว่า หลังจากบวชได้ ๒ - ๓ พรรษาไข้มาลาเรียก็ระบาดใหญ่ พระภิกษุสามเณรในวัดหนองป่าพงอาพาธด้วยไข้มาลาเรียกันแทบทุกรูป เริ่มตั้งแต่หลวงพ่เป็นองค์แรก การอาพาธด้วยไข้มาลาเรียครั้งที่สองนี้ อาการของหลวงพ่ก็หนักไม่แพ้ครั้งแรกที่อยู่องค์เดียวในป่า ดูเหมือนว่าจะหนักกว่าด้วยซ้ำ เพราะแม่ชีบุญญ์

“ต่อไปนี้จะไม่ได้เห็น
 ลมมันก็จะหมด เสียงมันก็จะหมด
 มันเป็นตามเหตุปัจจัยของสังขาร
 ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าท่านสอนไว้
 ขยุย วยุย
 คือความสิ้นไป เสื่อมไปของสังขาร”

แล้วว่า เนื้อตัวของท่านเขียวคล้ำไปหมด มีอาการผุดลุกผุดนั่งเหมือนกับไม่รู้สึกรู้สีกตัว แต่อย่างไรก็ตาม ในที่สุดหลวงพ่อก็หายจนได้ โดยไม่ได้อาศัยยูกยา หรือการรักษาพยาบาลแผนปัจจุบันแต่อย่างใด คงใช้แต่ยาสมุนไพรบำบัด มีบอระเพ็ดเป็นพื้น และธรรมโอสถ ยาขนานเอกเก่าแก่ และดั้งเดิมมาแต่ครั้งพุทธกาล ซึ่งหลวงพ่อก็ใช้เป็นประจำไม่เคยทิ้ง

โรคฟันครั้งที่สอง

ปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ขณะพำนักอยู่ที่วัดหนองป่าพง หลวงพ่ออาพาธด้วยโรคฟันอีกครั้งหนึ่ง เหงือกบวมจนฉันอาหารไม่ได้ ท่านจึงตัดสินใจไปหาหมอฟัน และขอให้หมอถอนฟันออกให้หมดทั้ง ๑๖ ซี่ ในคราวเดียวกันนั้นเลย ซึ่งตอนแรกหมอก็ไม่ยินยอมโดยให้เหตุผลว่าอันตรายมาก จะต้องค่อยๆ ถอน ๒ - ๓ วันต่อหนึ่งซี่ หรืออย่างเร็วที่สุดวันละซี่ แต่หลวงพ่อก็ยืนยันว่า

“คุณหมอไม่ต้องกลัว เป็นตายยังงี้ อาตมาจะรับรองเอง อาตมาไม่ยากมาป่อยๆ ถึงยังงี้ก็ต้องถอนอยู่ดีแหละ ขอให้คุณหมอช่วยถอนให้หมดทั้ง ๑๖ ซี่นั้นแหละ จะได้หมดความรำคาญเสียที”

เมื่อท่านยืนยันเช่นนี้ คุณหมอจึงต้องทำตามความประสงค์ของท่าน ถอนฟันจนหมดทั้ง ๑๖ ซี่ ภายในวันเดียวกันเอง หลวงพ่อเล่าว่า ท่านเพียงแต่กำหนดรู้ไว้อย่างเดียวตลอดเวลา มันเจ็บปวดมาก รู้สึกว่าประสาททุกส่วนมันจี้ตึงถึงกันหมด ความรู้สึกมันน้อยเข้าไป น้อยเข้าไป จนเกือบจะหมดความรู้สึกไปเลย จิตเกือบจะหลุดลอยออกจากร่างไปเสียให้ได้ในขณะนั้น หลังจากถอนฟัน

เสร็จ เลือดออกมากต้องบ้วนทิ้งตลอด ๒ - ๓ วัน เลือดจึงหยุดไหล

การถอนฟันครั้งนี้ ลูกศิษย์ทั้งฝ่ายบรรพชิตและฆราวาสหลายท่าน ปักใจเชื่อว่า เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่ง ที่ทำให้หลวงพ่อบุญรอดป่วยด้วยโรคเกี่ยวกับสมอง จนถึงขั้นอัมพาตในภายหลัง สาเหตุอีกประการหนึ่งก็คือ ร่างกายของท่านทรากตรำมามากกับการปฏิบัติทำความเพียรอย่างหักโหมในสมัยก่อน จึงทำให้ท่านชราภาพทรุดโทรมก่อนวัย นายแพทย์ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านโรคสมองแห่งโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ได้ให้ข้อมูลว่า โรคเกี่ยวกับสมองที่เกิดขึ้นกับหลวงพ่อนั้นมักจะเกิดกับผู้ชรา ซึ่งมีวัยตั้งแต่ ๔๐ ปีขึ้นไปเป็นส่วนมาก

โรคสมอง

ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ เมื่อหลวงพ่อบุญรอดไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่ประเทศอังกฤษเป็นครั้งแรกนั้น ท่านเริ่มมีอาการโง่งนง การทรงตัวไม่ดี มีความรู้สึกดุษฎีอยู่บนพุกนิม ชาด้านที่ฝ่าเท้าทั้งสองข้าง ต้องใช้ไม้เท้าช่วยประคอง และในเวลาต่อมา อาการของโรคความจำเสื่อมก็เริ่มปรากฏ บ่อยครั้งที่ท่านจำชื่อคนไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่ปกติท่านมีความจำดีเลิศ อาการเหล่านี้บางครั้งก็ทรุดลง บางครั้งก็ทุเลา เป็นอย่างนี้มาเรื่อยจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ก็มีอาการคลั่งได้ อาเจียนเพิ่มเข้ามาอีก ส่วนมากจะเป็นตอนดึก และมีอาการเบื่ออาหาร ฉันทได้น้อย ไม่รู้สึกหิวหรืออยากฉัน ทำให้อ่อนเพลียง่าย อาการเหล่านี้เป็น ๆ หาย ๆ เรื่อยมา นอกจากนี้ หลวงพ่อยังเริ่มมีอาการปวดเมื่อย

หลวงพ่อกำลัง
รับบิณฑบาต
หน้าโรงพยาบาล
ลำโรงหลังจาก
การผ่าตัด
ตุลาคม ๒๕๒๔

บริเวณต้นคอ แม้พระอุปัฏฐากจะคอยถวายการบีบนวดอยู่เสมอ ก็ไม่ช่วยให้ท่านรู้สึกดีขึ้นแต่อย่างใด

เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๓ โยมอุปัฏฐากได้กราบอาราธนานิมนต์หลวงพ่อกับไปรับการตรวจสุขภาพที่กรุงเทพฯ หลังจากตรวจวินิจฉัยโรคแล้ว คณะแพทย์เฉพาะทางหลายท่านมีความเห็นสรุปว่า อาการอาพาธของหลวงพ่อนั้น เกิดขึ้นเพราะสมองส่วนหน้าซีกซ้ายขาดเลือดหล่อเลี้ยงและเริ่มทำงานผิดปกติ นอกจากนี้ยังมีภาวะกระดูกข้อต่อสันหลังบริเวณช่วงคองอก หัวใจขาดเลือดต่อทางเดินหายใจไปปอด และมีโรคเบาหวานด้วย แพทย์ถวายยาแล้ว อาการก็ทุเลาลงเล็กน้อย

แม้อาพาธอยู่เช่นนี้ หลวงพ่อก็มิได้ย่อท้อต่อสังขาร เมื่อใดก็ตามที่อาการทุเลาลง ท่านก็จับงานทันที ถ้าไม่ตระเวนไปเยี่ยมลูกศิษย์ตามสำนักสาขาต่าง ๆ ก็ใช้เวลาที่วัดอบรมสานุศิษย์และแสดงธรรมแก่ญาติโยมที่มากราบนมัสการ เวลาพักผ่อนมีน้อย ไม่สมดุลงกับสุขภาพร่างกายซึ่งทรุดโทรมและมีอาการอาพาธเป็นระยะ ๆ เช่นนั้น

ปี พ.ศ. ๒๕๒๔ หลวงพ่อใช้เวลาในการรับแขก สนทนาธรรมกับญาติโยมที่มานมัสการเป็นเวลานาน ๆ บ่อยครั้ง เมื่อร่างกายไม่ได้พักผ่อนและไม่ได้ออกกำลังกาย สุขภาพของท่านจึงทรุดโทรมลงอย่างรวดเร็ว ลูกศิษย์ลูกหาจึงได้กราบอาราธนานิมนต์หลวงพ่อกลับไปจำพรรษาที่ถ้ำแสงเพชร ซึ่งเป็นวัดสาขาที่อยู่บนภูเขา ในเขตอำเภออำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี เป็นที่สัปปายะถูกต้องกับอุปนิสัยของหลวงพ่อกับคุณหญิงตุน โกศลวิตร ได้สร้างกุฏิถวายเพื่อให้หลวงพ่อได้พักผ่อน รับอากาศบริสุทธิ์ เป็นการฟื้นฟูสุขภาพ ในระหว่างที่หลวงพ่อกักอยู่ที่วัดถ้ำแสงเพชรนี้ นายสัญญาธรรมศักดิ์ ประธานองคมนตรีในสมัยนั้นได้ตามไปกราบนมัสการด้วย ตอนหนึ่งขณะที่กำลังสนทนาธรรมกัน หลวงพ่อได้ปรารภถึงอาการอาพาธของตัวเองว่า

“จะปลงสังขารแล้ว ไม่ต้องเป็นห่วง”

ท่านประธานองคมนตรี ได้กราบเรียนถามถึงวัดสาขาต่าง ๆ และได้กราบอาราธนานิมนต์อย่างหนักแน่นถึง ๓ ครั้ง ให้หลวงพ่อดำรงขันธอยู่ต่อไปอีก จนในที่สุดหลวงพ่อก็ยอมรับ

สมองเราเอง คิดเอง

ก่อนออกพรรษาหวัน อาการอาพาธของหลวงพ่อกำเริบขึ้นจนเป็นที่น่าวิตก หลวงพ่อก็จำเป็นต้องไปกรุงเทพฯ เพื่อรับการตรวจสุขภาพอีกครั้งหนึ่ง แพทย์ได้ถวายการตรวจด้วยเครื่องเอกซเรย์ชนิดพิเศษที่สามารถเห็นสมองเป็นชั้นได้ชัดเจน ผลการตรวจพบว่า ในสมองมีน้ำขังอยู่ นาน ๓-๔ เดือนมาแล้ว วินิจฉัยว่าเป็นโรคน้ำสมองไขสันหลังคั่ง แพทย์จึงถวายคำแนะนำให้หลวงพ่อบริการผ่าตัดสมอง เมื่อได้ฟังครั้งแรก หลวงพ่อเปรยว่า

“เออ! เขาจะผ่าออกเหมือนผ่าแตงโมเขียวเหรอ”

แล้วท่านแสดงความเห็นในท่านเองว่า ไม่จำเป็นต้องผ่าตัด รักษาด้วยวิธีการธรรมชาติก็ได้ นายแพทย์สุเทพ วงศ์แพทย์ และนายแพทย์มัธยัส สามเสน แห่งโรงพยาบาลศิริการแพทย์ได้นำภาพเอกซเรย์ของหลวงพ่อบริการอาจารย์แพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางสมองรวม ๕ ท่านด้วยกัน

ได้ลงความเห็นพ้องต้องกันว่า ควรผ่าตัดใส่ท่อช่วยระบายน้ำ จากนั้นจึงได้นำคำวินิจฉัยของแพทย์มากราบเรียนปรึกษาหลวงพ่อบุญสุม พร้อมทั้งข้อมูลเพิ่มเติม การผ่าตัดจะไม่ทำให้อาการอาพาธหายอย่างเด็ดขาด แต่จะช่วยชะลอการเสื่อมของสมองลงเท่านั้น หลวงพ่อฟังแล้วก็ตัดสินใจว่า จะรับการผ่าตัด ท่านอาจารย์ปภากร พระอุปัชฌาย์ในสมัยนั้นได้กราบเรียนถามว่า

“หลวงพ่อบุญสุมคิดจะปรึกษาคณะสงฆ์ก่อนหรือครับ?”

“คิดอยู่เหมือนกัน” หลวงพ่อตอบ แต่แล้วท่านก็กล่าวต่อไปว่า

“แต่จะอย่างไรได้ละ มันเป็นสมองของเราเอง”

เป็นการแสดงเจตนาของหลวงพ่อบุญสุมที่ยอมรับการผ่าตัด ด้วยความหวังว่า บางทีจะมีกำลังวังชาทำงานให้กับพระศาสนาได้อีก

ครั้งหนึ่งระหว่างหลวงพ่อบุญสุมพักอยู่ที่โรงพยาบาล ลูกศิษย์รูปหนึ่งซึ่งกลับจากกรุงเทพฯ ได้ไปกราบเยี่ยม และถามว่า

“หลวงพ่อบุญสุมสบายดีไหมครับ?”

“ถ้าหลับมันก็ไม่รู้ ถ้ารู้มันก็ไม่หลับ” หลวงพ่อตอบอย่างลึกลับซึ่งแฝงด้วยอารมณ์ขัน

บางครั้งเมื่อญาติโยมที่ไปกราบเยี่ยมถามถึงสุขภาพ ท่านตอบว่า

“เดี๋ยวนี้มันไม่ค่อยได้สนใจ”

การผ่าตัดเมื่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๒๔ ที่โรงพยาบาลสำโรงการแพทย์ นายแพทย์วิวัฒน์ แจ่มอธิวงษ์ ได้ฝังท่ออย่างที่มีปุ่มช่วยดันน้ำออกจากสมองลงไปในช่องท้อง หลังการผ่าตัดวันแรก หลวงพ่อบุญสุมได้รับการฉีดยาชา ยาแก้ปวด เพื่อจะได้เฝ้าดูเวทนาที่เกิดขึ้น

พวงประติษฐ์ก็มีหัวใจ

หลังการผ่าตัด โยมเกสรี บุญสุข ได้กราบนิมนต์หลวงพ่อบุญสุมไปพักฟื้นยังที่พักสงฆ์ ซึ่งได้จัดสร้างขึ้นเป็นอาคารเอกเทศภายในบริเวณบ้านของเธอเอง ที่ซอยสุขุมวิท ๘๑ ซึ่งสะดวกต่อการที่หลวงพ่อบุญสุมจะเดินทางไปตรวจร่างกายที่โรงพยาบาลสำโรง

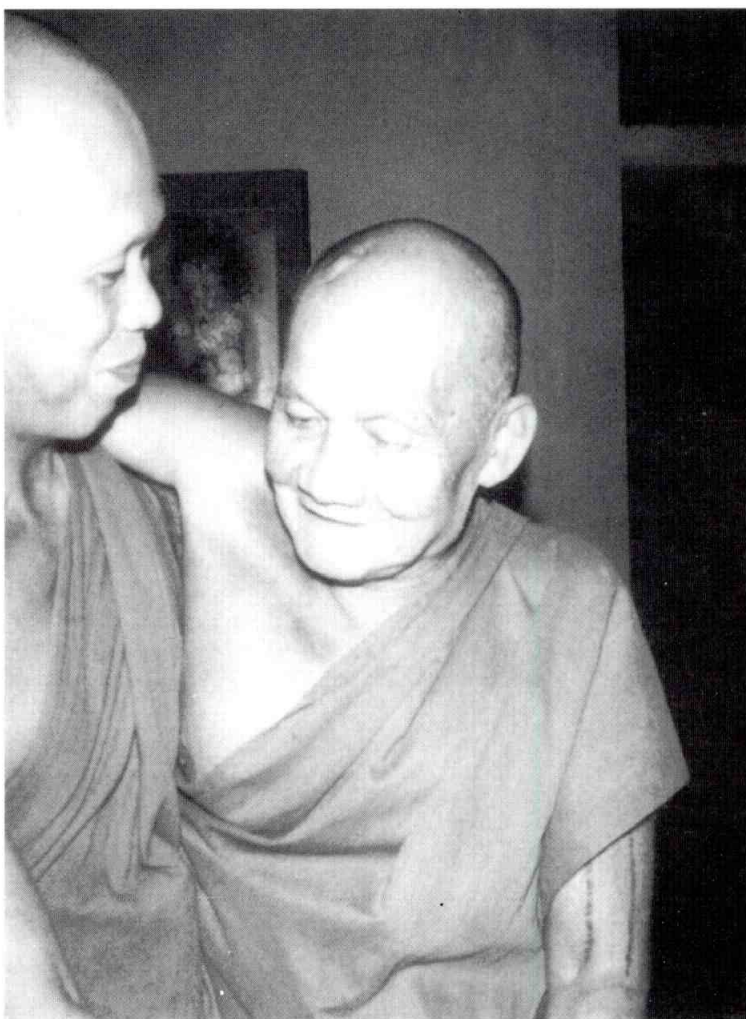
ระหว่างที่หลวงพ่อบุญสุมพักอยู่ที่ที่พักสงฆ์แห่งนี้ในช่วงเดือนตุลาคม ปรากฏว่าพันธุ์ไม้ต่างๆ ภายในบริเวณบ้านทั้งที่ไม่ใช่ฤดูผลิดอกมีกลิ่นเป็นต้น พวกมันผลิดอกออกช่อสะพรั่งพร้อม ต่อเนื่องกันเป็นที่น่าสนใจ โดยเฉพาไม้ดอกต้นหนึ่งที่ชื่อ พวงประติษฐ์ซึ่งต้นแห่งเดียวในบริเวณนี้ แม้ว่าเจ้าของบ้านจะพยายามเอาใจใส่พุ่มพักรักษาอย่างดีก็ตาม พวงประติษฐ์ก็ไม่ออกดอกเลยมาเป็นเวลาแปดปีแล้ว นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ซึ่งเป็นปีที่บุตรชายของโยมเกสรีเสียชีวิต แต่เมื่อหลวงพ่อบุญสุมเข้ามาพำนักด้วย ต้นพวงประติษฐ์ก็กลับฟื้นตัว มีชีวิตชีวาขึ้นมา แตกกิ่งก้านสาขาผลิบานงดงามอย่างรวดเร็วเป็นไม้พุ่มใหญ่ พร้อมทั้งออกดอกสีชมพูสดใสเป็นพวงระย้าทุกซอกทุกแขนงจนมองเห็นแต่พวงสีชมพูที่ระย้าพุ่มใหญ่ และปกคลุมลำต้นเรื่อยขึ้นไปจนถึงยอด เป็นที่ตื่นตาตื่นใจแก่ผู้ที่ได้พบเห็น โดยเฉพาะเจ้าของบ้าน ซึ่งรู้สึกชื่นชมและปีติยินดียิ่งนัก

หลวงพ่อกำลังเมื่อทราบเรื่อง ท่านก็ได้ออกมายืนใกล้ๆ ต้นพวงประติษฐ์อยู่เป็นเวลานาน และท่านก็เดินดูรอบๆ บ้าน ด้วยความพิจารณา อย่างว่าแต่คนเดียวที่ได้รับความชุ่มชื้นเบิกบานที่ได้ อยู่ใกล้หลวงพ่อก็คงได้แน่นอน แม้แต่ต้นไม้ก็ยังพลอยเบิกบานไปด้วย

เมื่ออาการดีขึ้น หลวงพ่อก็เปลี่ยนอิริยาบถออกเดินไปรอบสนามบ่อยๆ ประการสำคัญ ท่าน ยังคงรักษาข้อวัตร การบิณฑบาตและฉันในบาตรทุกวัน ยกเว้นบางวันที่ท่านรู้สึกอ่อนเพลียจริงๆ

ข้อสอบหนัก

ต่อมาหลวงพ่อก็ได้ย้ายจากซอยสุขุมวิท ๘๑ ไปยังบ้านพักกลางทุ่ง ที่สมุทรสงครามตามคำ อาราธนาฉันนิต์ของนายแพทย์เกิดชัย อินทรวีวัฒน์ โดยมีแพทย์จากโรงพยาบาลไปถวายการตรวจ เป็นระยะ พระอาจารย์บุญเลิศ อาจารย์สมปโน และพระอาจารย์ปภากร ซึ่งเป็นพระอุปัฏฐาก เล่าว่า ในช่วงนั้นหลวงพ่อดั้นอาหารได้ดี แต่ไม่ค่อยได้ออกกำลังกาย ลูกนั่งลำบาก เวลาฉัน พระอาจารย์บุญเลิศนั่งอุปัฏฐากอยู่ใกล้พูดคุยให้ท่านได้เจริญอาหาร บางคืนก็อ่านข่าวสารให้ท่านฟัง และบางครั้งก็เปิดเทปการแสดงธรรมของท่านอาจารย์พุทธทาส บางวันหลวงพ่อก็ให้พระอาจารย์ บุญเลิศอ่านคำสอนของหลวงปู่ ซึ่งเป็นเรื่องที่ท่านชอบและสนใจมาก โดยท่านแปลความหมาย

“สุดแต่ลูกศิษย์ลูกหา
จะดูแลจะช่วย
ส่วนผมไม่มีอะไร”

ให้ฟังระหว่างที่พระอาจารย์บุญเลิศอ่านและให้บันทึกเสียงไว้ด้วย บางครั้งท่านก็ไปเยี่ยมลูกศิษย์ เช่น ท่านพระมหาอินทร์ ที่วัดเขาวัง จังหวัดราชบุรีบ้าง พระอาจารย์โสมณ ที่วัดบึงลัญจิว จังหวัดอยุธยาบ้าง

หลวงพ่อก็อายุที่บ้านนายแพทย์เกิดชัย ที่สมุทรสงครามหลายเดือน จนอาการของท่านดีขึ้นมาสักพักหนึ่ง ก็ตัดสินใจเดินทางกลับวัดหนองป่าพง ถึงวัดแล้วท่านเข้าพักในกุฏิทรงสูงที่อยู่ในสระน้ำใกล้ศาลานอก ซึ่งพระอาจารย์เลี่ยมสร้างถวายเสร็จพอดี ต่อมาอาการของท่านก็กลับทรุดหนักลงอีก นอนไม่หลับ ต้องใช้ยาช่วย ไม่สามารถบังคับควบคุมตัวเองให้เป็นปกติได้ สมองเริ่มส่งงานผิดพลาด เช่นบางทีพูดกลับกัน ปวดว่าไม่ปวด ร้อนว่าเย็น หรือไปบอกไม่ไป เป็นต้น บางทีถึงกับมีอาการร้องไห้สลับหัวเราะ ซึ่งสร้างความสะทกสะท้านให้แก่ลูกศิษย์ลูกหาไม่น้อย พระอุปัชฌาย์ทั้งกังวลและเครียด เพราะแบบทดสอบที่หลวงพ่อก่อออกมาอย่างนี้ ทำให้ผู้ใกล้ชิดอดทำได้ยากยิ่งกว่าที่เป็นเวทนาแรงกล้าของท่านเสียอีก

ปัจฉิมวาจา

วันศุกร์ที่๑๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๕ หลวงพ่อได้แสดงปัจฉิมวาจามอบหมายงานแก่ลูกศิษย์ลูกหาที่วัดหนองป่าพง ดังต่อไปนี้

“คณะสงฆ์สามัคคีทั้งหลาย ที่ผมได้มาในคราวนี้นั้น เพื่อจะได้มอบหมายงานให้ท่านทั้งหลายอยู่ได้สะดวก ให้มหาสมณะเป็นผู้ว่าหน้าที่พระอุปัชฌาย์ต่อไป ให้มหาสมณะมาทำการอุปสมบทพระและสามเณรในที่นี้ต่อไป ให้อาจารย์จันทร์ อาจารย์เที่ยง พระเถระทุกองค์นั้น ให้อบรมรับไว้ ส่วนผมหมดภาระแล้ว จะลาออกจากการทำอะไรทุกประเภท จึงมอบภาระทั้งหลายเหล่านี้ ให้สาธุสงฆ์ทั้งหลายรับทราบทุกองค์ แม้แต่ประชาชนทั้งหลายที่มาร่วมกันนี้ ให้รู้จัก ให้ทราบกันในเวลานี้ต่อไป ให้ทำกันเป็นสัดเป็นส่วนดังที่เคยทำกันมา เพราะผมหมดเวลาแล้ว ที่จะทำการงานทั้งหลายเหล่านี้

สงฆ์ทุก ๆ ท่านจงได้ทราบ และพร้อมใจกันทุกท่าน อย่าให้มีอะไรขัดข้อง ส่วนอาจารย์เลี่ยม อาจารย์ชูเป็นพระที่อยู่กับฉัน เคยปลุกสร้างทุกสิ่งทุกอย่างนั้น จงพากันอยู่สบาย ตลอดจตุปัจจัยกับไวยาวัจกรเช่น มหาอ่อน เป็นต้น ให้อาจารย์เลี่ยม อาจารย์ชู ศิษยากันให้เรียบร้อย ใจค่อย ๆ ทำ อย่าทำคนละฝักละฝ่าย ใครทำก็ให้รู้จัก อย่าทำคนละอย่างสองอย่าง ใครอยากจะทำนี้ก็เอาไป ใครอยากจะทำก็ทำไป อย่างนั้นมันไม่ดี ให้พากันเข้าใจทุก ๆ ท่านปฏิบัติให้เป็นธรรม

ส่วนนอกนั้น พระสงฆ์ทั้งหลาย สิ่งที่สำคัญให้หนักแน่นในการปฏิบัติ ถ้าอยากมารวมปฏิบัติกับอาจารย์เลี่ยม อาจารย์ชูที่วัดใหญ่ก็ได้ เพราะที่วัดใหญ่นี้มันใหญ่กว้างขวาง ทำอะไรทุกอย่างมันก็สมควร เพราะวัดมันกว้าง เท่านั้นละกระมัง ต่อจากนี้ ก็มีแต่การปฏิบัติเป็นใหญ่เท่านั้นแหละ ผมจะพูดอะไรมากกว่านั้นก็ได้ ที่มาพูดกับสงฆ์วันนี้ก็ดีแล้ว พอแล้ว มนต์ชะ”

ปลงสังขาร

โอวาทสั้น ๆ ที่หลวงพ่อกำลังสอนศิษย์ในครั้งนี้ เป็นโอวาทครั้งสุดท้ายจากปากของท่าน เพราะในเวลาต่อมาไม่นาน หลวงพ่อก็อพาพาทหนัก ไม่ได้พูดอีกเลย พระอาจารย์เอนก ซึ่งเป็นพระอุปัชฌาย์ในช่วงเวลาดังกล่าว ได้เล่าเรื่องราวอันเปรียบเสมือนการปลงสังขารของหลวงพ่อกับข้าพเจ้าว่า “ตอนที่หลวงพ่อกำลังจะเข้าโรงพยาบาลครั้งที่สองนั้น ท่านปรารภว่า การเข้าโรงพยาบาลเป็นไปตามเจตนารมณ์ของลูกศิษย์ลูกหา เพราะเราคนเดียวทำให้คนอื่นหลาย ๆ คนต้องใจ มันไม่ดี

ท่านบอกว่าโรคของท่านมันไม่หาย เพราะเป็นกรรมของท่านเอง กฎที่ญาติโยมกำลังสร้างถวาย ที่จริงท่านไม่อยากให้สร้าง เพราะจะอยู่ไม่คุ้ม แต่จะไปขวางกั้นศรัทธา ก็จะเป็นการตัดบุญเขา ก็ต้องให้สร้าง แล้วท่านก็ปรารภถึงทุกองค์ว่า องค์นั้นเป็นอย่างนั้น องค์นี้เป็นอย่างนี้ แต่ตัวท่านเองไม่มีอะไร เพราะท่านทิ้งหมดแล้ว ท่านจะพูดบ่อย ๆ ว่า

ผมหมดแล้ว ทิ้งหมดแล้ว สุดแต่ลูกศิษย์ลูกหาจะดูแลจะช่วย ส่วนผมไม่มีอะไร อันนี้เป็นคำพูดระหว่างครูกับศิษย์ ถ้าเรามองย้อนกลับไปถึงครั้งพุทธกาล ไม่ใช่จะยกครูบาอาจารย์ไปเปรียบเทียบกับพระพุทธเจ้า เพราะพระพุทธเจ้าไม่มีใครเปรียบได้ แต่ว่าระยะที่ท่านปลงปล่อยนั้น ท่านเปิดโอกาสให้ลูกศิษย์ได้รับทราบการปลงสังขาร คำว่าปลง ก็หมายถึง ทิ้งมัน ทิ้งของที่มีอยู่ ท่านก็ได้บอกว่า ท่านไม่มีอะไร ทิ้งหมดแล้ว ๆ แต่กับลูกศิษย์ ท่านเคยถามว่า

สมมุติว่าผมตายจะเผาศรีไหม

เราก็ไม่กล้าให้ความคิดเห็น กลัวว่าจะไม่สมควร ท่านยังคงยืนยันอยากฟังความเห็นของหมู่คณะ ผมจึงเล่าสิ่งที่เห็นมาในประเทศลาวถวายท่าน เกี่ยวกับหลวงพ่อมหาปานซึ่งชาวลาวยศพรและศรัทธาในคุณธรรมของท่านมาก ท่านอยู่ที่โครกป่าหลวง เวียงจันทน์ เมื่อท่านมรณภาพ

ลูกศิษย์ก็ไม่อยากเผา จึงตกลงกันทั้งฝ่ายสงฆ์และฝ่ายบ้านเมือง ทำโกศมาบรรจุสรีระธาตุของท่าน เมื่อผมไปเวียงจันทน์ครั้งแรก ได้เห็นเขาดูแลอย่างดี มีคนมากกราบ มาทำความสะอาดจัดดอกไม้ จีวรเปลี่ยนเดือนละครั้ง แต่พอไปเวียงจันทน์อีกเป็นครั้งที่สอง บ้านเมืองกำลังวุ่นวายรัฐบาลแย่งอำนาจกัน ราษฎรก็ตัวใครตัวมัน การดูแลสรีระธาตุของหลวงพ่อบานจึงบกพร่องไปด้วย ไม่มีคนทำความสะอาด ดอกไม้กระจัดกระจาย จีวรขึ้นราเต็มไปหมด ชวนให้สลดใจ

สำหรับเมืองไทยครูบาอาจารย์ก็มีคุณความดีทุกท่านแต่คำครหาของคนมันก็อาจมี อย่างเช่นกรณีของหลวงพ่อบาน เป็นต้น แล้วผมก็วกไปถึงหลวงปู่มั่น ซึ่งเป็นปรมาจารย์ ท่านได้ให้พินัยกรรมแก่ลูกศิษย์ไว้ว่า ถึงเวลาให้เผา หลวงปู่ฝั้นก็เผา หลวงปู่ขาวก็เผา ย้อนกลับไปถึงพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นพระบรมศาสดาของสาวกทุกยุคทุกสมัย ท่านก็ให้เผา เมื่อผมกราบเรียนความเห็นอย่างนั้น ท่านก็บอกว่า

เออดี ถ้าผมตายแล้วก็ให้เผา

การอาพาธหนักช่วงนี้หลวงพ่อบานเสียการควบคุมตัวเองแทบทุกประการ ท่านเปรยอยู่เสมอว่าโรคของผมมันรักษาไม่หาย”

พระบรมราชูปถัมภ์

อย่างไรก็ตาม แม้หลวงพ่อบานไม่มีความประสงค์จะไปรับการรักษาที่ไหนอีก ในที่สุดที่ประชุมของคณะศิษยานุศิษย์มีมติเห็นพ้องต้องกัน ให้นิมนต์ท่านไปรักษาที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ตามคำแนะนำของนายแพทย์จรัส สุวรรณเวลา และพ.ญ.คุณหญิงสำหรี จิตตินันท์ ครั้งนี้หลวงพ่อบานเป็นคนไข้ในพระบรมราชูปถัมภ์ เดินทางไปกลับทางเครื่องบิน และวันที่หลวงพ่อบานเดินทางไปรับการรักษาที่กรุงเทพฯ ประชาชนที่ไปส่งท่านที่สนามบินก็ได้เห็นภาพประทับใจ คือภาพที่พระอาจารย์ปกาสโร อดีตนักบินอเมริกัน ร่างสูงใหญ่ ซึ่งได้อุปัฏฐากหลวงพ่อบานติดต่อกันเป็นเวลา ๓ ปี อุ้มหลวงพ่อบานขึ้นลงเครื่องบินทั้งขาไปและขากลับ เพื่อความสะดวกรวดเร็วและความปลอดภัยของท่าน ซึ่งอยู่ในสภาพที่ช่วยตัวเองไม่ได้แล้ว

ทางโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ได้อำนวยความสะดวกในการรักษาพยาบาลทุกอย่าง โดยจัดห้องพักพิเศษที่กว้างขวางสำหรับหลวงพ่อบาน มีห้องพักของพระอุปัฏฐากประจำ และห้องรับรองพระเถระที่ไปกราบเยี่ยม รวมทั้งพระเถระอีกหลายรูปที่ไปอุปัฏฐากด้วย เช่น พระอาจารย์เลี่ยม พระอาจารย์สุริยนต์ การรักษาที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ทำให้หลวงพ่อบานมีอาการดีขึ้นบ้างในระยะแรก คือท่านนั่งได้นาน และพยายามลุกขึ้นเดินได้บ้าง แต่อย่างไรก็ตาม ท่านยังอยู่ในภาวะที่ควบคุมตัวเองลำบาก จึงต้องรับการกายภาพบำบัดทุกวัน

เย็นวันหนึ่ง ขณะที่พระอาจารย์ปสนุโน เจ้าอาวาสวัดป่าอานาชาติ กำลังเข็นรถพาหลวงพ่อบานออกไปรับอากาศในบริเวณร่มรื่นของโรงพยาบาล เพื่อให้ท่านได้ออกกำลังกาย ขณะนั้นเอง มีแม่ลูกคู่หนึ่งเดินผ่านมา สตรีผู้นั้นได้ก้มลงกราบนมัสการหลวงพ่อบาน และได้บอกให้ลูกน้อยทำตาม แต่

เด็กชายยังคงยืนจ้องหลวงพ่อดำไม่กระพริบ หลวงพ่อได้ใช้ความพยายามอย่างยิ่งโดยการฝืนสังขาร ค่อย ๆ ค้อมตัวลงพร้อมกับยื่นแขนขวาออกไปอย่างเชื่องช้า แล้วแบมือออกเป็นสัญญาณให้เด็กน้อย รับทราบเมตตาบารมีของท่าน รวากับเด็กน้อยสัมผัสกระแสดวงศรรวมและอบอุ่นของหลวงพ่อ เขา ตรงเข้ามาก้มลงกราบที่มือของท่าน ท่ามกลางความปิติยินดีและประทับใจของผู้พบเห็น

กลับวัด

ในเดือนธันวาคม ๒๕๒๕ หลวงพ่อเกิดอาการชักกระตุก แขนขาข้างซ้ายไร้เรี่ยวแรง หลังจากนั้นอาการทั่วไปไม่ได้ดีขึ้นเลย พระอาจารย์เลี่ยมและคณะพระเถระจึงตัดสินใจนิมนต์หลวงพ่อกลับวัดหนองป่าพงเมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๒๖ และหลวงพ่อก็ได้เข้าพักที่กุฏิพยาบาลสร้างใหม่ที่โยมเกลศรี บูลสุข เป็นผู้ริเริ่มสร้างถวายโดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณ พระราชทานพระราชทรัพย์สมทบค่าก่อสร้างด้วย หลวงพ่อก็พำนักอยู่ที่เรือนพยาบาลหลังนี้จนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต

เมื่อได้กลับไปพักฟื้นที่วัด อาการของหลวงพ่อก็ดูเหมือนฟื้นดีขึ้น แต่ก็ในลักษณะที่ว่าท่านได้กลับไปเพื่อจะมรณภาพอย่างสงบที่วัดเท่านั้นเอง เพราะดูท่านปลอดโปร่ง สบายอกสบายใจ ขณะที่มองไปรอบ ๆ ป่าอันเขียวชอุ่มในบริเวณกุฏิพยาบาล ระหว่างนี้ก็มียาแพทย์จากโรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ เช่น นายแพทย์จำรัส พุ่มพวง นายแพทย์ธนิตเชษฐรัตน์ รัตนวิชาติ มาถวายการตรวจและดูแลอาการของหลวงพ่อยู่เสมอ

เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๙ หลังจากนอนอาพาธมานาน แพทย์ได้ถวายการตรวจปอดโดยการเอกซเรย์พบว่ามียาในเยื่อหุ้มปอดด้านซ้าย คณะแพทย์จากโรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ จึงนิมนต์ท่านเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล และวินิจฉัยพบว่าเป็นวัณโรคเยื่อหุ้มปอด หลังการรักษาอาการดีขึ้นตามลำดับ

ในวันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๐ หลวงพ่อก็มีอาการหายใจขัด ท่อทางเดินอากาศอุดตันด้วยเสมหะ แพทย์ต้องใช้เครื่องช่วยหายใจ และนิมนต์ท่านเข้ารับการรักษาตัวที่โรงพยาบาล เนื่องจากหลวงพ่อก็มีอาการทุรนทุรายดูทรมาณมาก บางครั้งถึงกับสำลักเสมหะของตนเอง พระมหาเถระจึงได้ตกลงอนุญาตให้แพทย์เจาะคอ เพื่อต่อท่อหายใจที่ลำคอ หลังจากอาการปอดบวมดีขึ้น ก็นิมนต์ท่านกลับวัดดังเดิม แต่หลวงพ่อก็ยังต้องหายใจทางท่อตลอดเวลา และต้องถวายอาหารเหลวทางสายยาง ซึ่งคณะแม่ชีวัดหนองป่าพงเป็นผู้ป้อนถวาย โดยคำแนะนำจากฝ่ายโภชนาการของโรงพยาบาล

หลังจากนั้น หลวงพ่อก็ต้องเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลอีกหลายครั้ง ด้วยโรคปอดอักเสบ เนื่องจากท่านมีภูมิคุ้มกันต่ำกว่าคนธรรมดา มีโรคเบาหวาน โรคเส้นเลือดในสมองอุดตันแทรกซ้อน เนื่องจากการอยู่ในสภาพต้องนอนอยู่บนเตียงพยาบาลตลอดเวลา แม้จะมีพระอุปัชฌาย์คอยดูแลจับลูกนั่งบนเตียง นั่งบนรถเข็นและช่วยเคาะปอดก็ตาม

วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๓๓ ท่านมีอาการเหนื่อยหอบ คณะแพทย์ตรวจวินิจฉัยพบว่ามีโรคหัวใจ

แทรก โดยเส้นเลือดหัวใจอุดตัน เลือดไปเลี้ยงหัวใจไม่เพียงพอ กล้ามเนื้อหัวใจอ่อนแรง เกิดภาวะหัวใจวาย น้ำท่วมปอด จึงต้องพักรักษาในโรงพยาบาลจนถึงวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๓๓ อาการจึงดีขึ้น

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๓ เป็นต้นมา อาการของหลวงพ่อก็มีแต่ตรงกับทรุดมาเรื่อย คราใดที่อาการของท่านทรุดหนักเข้าขั้นวิกฤติ คณะแพทย์และพระอุปัฏฐากผู้ถวายเป็นการรักษาพยาบาลก็กราบเรียนปรึกษารูปอาจารย์ พระเถระ เพื่อขอโอกาสแก้ไขปัญหาลักษณะหน้าเป็นกรณี ๆ ไป ลูกศิษย์ลูกหาทุกฝ่ายก็ได้แต่ทำใจ รอเวลาสุดท้าย ซึ่งในที่สุดก็มาถึงจนได้ เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๓๕ ใครทำใจได้แค่ไหนกับการสูญเสียอันยิ่งใหญ่ในครั้งนี้ แต่ละคนก็คงจะรู้เองเป็นปัจจุัตถ์

ด้วยเมตตาไม้อ้อ

เมื่ออาการอาพาธของหลวงพ่อทรุดหนัก การพูดของท่านเหมือนกับเครื่องวิทยุเก่าที่มีคลื่นแทรกครบจนตลอดเวลา จนแปรสัญญาณความหมายไม่ได้ เมื่อพูดแล้ว ผู้ฟังไม่รู้เรื่อง พระอาจารย์เลี่ยมจึงกราบเรียนหลวงพ่อ ขอร้องให้ท่านงดการพูดเสีย ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๒๖ เป็นต้นมา ลูกศิษย์ลูกหาตลอดจนญาติโยมที่ไปกราบนมัสการที่วัดป่าพง จึงได้ฟังแต่ *เทศน์เจียบ* ของหลวงพ่от่านนั้น

สำหรับระเบียบในการถวายอุปัฏฐากหลวงพ่อกฎิยาบาลนั้น พระอาจารย์เลี่ยมได้จัดให้

เปลี่ยนเวอร์ทุกสิบห้าวัน และในแต่ละวัน ก็มีเวรทั้งผลัดกลางวันและกลางคืน โดยมีพระ ๔ รูป และเณรอีก ๑ รูป เฝ้าอย่างใกล้ชิดทั้ง ๒ ผลัด สำหรับผลัดกลางคืนนั้น มีบุรุษพยาบาลอีก ๑ คน มาเฝ้าด้วย ตอนเช้านายแพทย์จรัส พุ่มพวง จากโรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ได้แวะมาตรวจอาการของหลวงพ่อกทุกวัน

ระบบการรักษาความสะอาด เพื่อป้องกันการติดเชื้อภายในกุฏิพยาบาล เป็นไปอย่างละเอียดถี่ถ้วน พระเณรที่เข้าเวรถวายการอุปัฏฐากก็ปรับตัวและเรียนรู้งานพยาบาลได้ดี เมื่อหลวงพ่อดำรงรับอาหารทางสายยางโดยผ่านเข้าทางจมูก พระอุปัฏฐากบางรูปทดลองกลืนสายยางด้วยตนเองจนชำนาญ ก่อนที่จะใส่ให้หลวงพ่อ เพื่อจะได้รู้วิธีปฏิบัติ ให้ท่านรู้สึกกระคายเคืองน้อยที่สุด พระอุปัฏฐากอย่างน้อย ๒ รูปคอยช่วยพลิกตัวหลวงพ่อกทุก ๒ ชั่วโมงเพื่อป้องกันแผลกดทับ ซึ่งมักเกิดกับผู้ป่วยเป็นอัมพาตที่ต้องอยู่ในท่าเดียวนาน ๆ และก็ปรากฏว่า ตลอดเวลา ๑๐ ปีที่หลวงพ่อกเป็นอัมพาตอยู่นั้น เนื้อตัวของท่านเกือบจะไม่มีแผลกดทับที่ส่วนใดเลย ผิวของท่านนุ่มนวลดุจผิวทารก และดูเปล่งปลั่งมีเลือดฝาดอยู่เสมอ

ด้วยพื้นฐานการอบรมที่เคร่งครัดในระเบียบและวินัยสงฆ์ รู้จักอุปัชฌาย์วัตรและอาจารย์วัตร เป็นอย่างดี ประกอบกับความเคารพรักและผูกพันอันสูงสุด ที่ศิษยานุศิษย์มีต่อหลวงพ่อก ทำให้การอยู่เวรถวายอุปัฏฐากเป็นไปอย่างราบรื่นและเหมาะสม พระเณรต่างกระตือรือร้นที่จะเข้าอุปัฏฐาก และปฏิบัติหน้าที่ด้วยศรัทธาอันเต็มเปี่ยม แม้จะได้อุปัฏฐากนานเท่าใด ก็ยังรู้สึกว่่าน้อยนิดอยู่นั่นเอง

สานุศิษย์จาก
สำนักสาขาต่าง ๆ
มาร่วมประชุม
ประจำปีและ
ทำวัตรขอขมา
หลวงพ่อกในวันที่
17 มิถุนายน
ของทุก ๆ ปี

สำหรับการสนองพระคุณของหลวงพ่อบังเกิดเกล้า

หนึ่งในฝ่ายของฆราวาสนั้น คณะแพทย์และพยาบาลจากโรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ จังหวัดอุบลราชธานี ก็ได้ร่วมกันถวายการรักษาพยาบาลหลวงพ่อย่างเต็มที่ โดยการสนับสนุนของแพทย์จากโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ มี พ.ญ.คุณหญิง สำหรี จิตตินันท์ เป็นผู้ประสานงาน ผู้ที่ไม่อาจมีส่วนร่วมในการรักษาพยาบาล ก็ได้ถวายปัจจัยและสิ่งของ เพื่ออุปถัมภ์บำรุงพระอุปัฏฐากอีกต่อหนึ่ง ระบบการดูแลรักษาพยาบาลอันละเอียดและอบอุ่น ทั้งต่อเนื่องยาวนานถึงสิบปี ที่ศิษยานุศิษย์จัดถวายหลวงพ่อนั้น เป็นที่ประทับใจผู้คนส่วนมากที่มีโอกาสได้พบเห็นยิ่งนัก แพทย์ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่ได้สัมผัสต่างก็ชื่นชมว่า ยากที่จะหาสถานพยาบาลแห่งไหนในโลกเทียบได้

สำหรับหลวงพ่เอง แม้อาพาธหนักขนาดไหน ท่านก็ยังไม่วางมือจากการสอน ดังที่พระอาจารย์เลี่ยมได้เล่าให้ฟังว่า “หลวงพ่ถึงท่านจะป่วยท่านก็ยังสอน ใครเดินเข้าเดินออก เปิดประตูมีเสียงดังก็อกแกก ท่านก็สอนทันที มีการทักถามเลย แต่ไม่ถามด้วยคำพูด ถามด้วยการมองดูมองดูคล้ายๆ กับการตำหนิว่า ทำอะไรไม่ระวัง ไม่มีสติ ความรู้สึกของท่านอย่างนี้ จะมีติดต่อกันมาตลอด ท่านมาปล่อยวางเอาตอนหลัง หลังจากดูต๋นน้ำออกจากปอดนี้แหละ ดูท่าทางจะไม่สนใจกับใครทั้งนั้น ใครจะเดินเข้าเดินออก ทำเสียงดังหรือไม่ดังก็ไม่สนใจ แต่เรื่องการปัสสาวะอะไรนี้ ก็ยังพอรู้ ก่อนที่ท่านจะถ่ายปัสสาวะก็มองๆ ดู เพื่อให้เราเข้าใจ”

ขันท์ห่ากัม้าตัวหนึ่ง

ที่จริงแล้วความเจ็บไข้ได้ป่วย เป็นเรื่องที่หลวงพ่มีประสบการณ์มากในชีวิตการประพฤติปฏิบัติของท่าน เพราะฉะนั้นท่านอบรมศิษยานุศิษย์ให้หัดพิจารณาเรื่องนี้อยู่บ่อยๆ อย่างเช่นโอวาทตอนหนึ่ง ซึ่งหลวงพ่ให้กับพระภิกษุสามเณร ดังนี้

“เรื่องของเบญจขันธ์นั้นมันเป็นไป ถึงคราวมันร้อนมันก็ร้อน ถึงคราวมันเย็นมันก็เย็น ถึงคราวมันเจ็บมันก็เจ็บ มันสักแต่ว่าเป็นทุกข์เวทนาสุขเวทนาเกิดขึ้นมาเท่านั้น คือไม่มีตัวมีตนของเราเข้าไปฝังอยู่ในที่นั่น นี่เรียกว่าการปล่อยวาง ไม่ใช่ว่ามันไม่มีอะไรปรากฏขึ้นมานะ มันมีปรากฏอยู่แล้ว การปล่อยวางก็คือ เราเห็นว่า อันนั้นเราบอกมันไม่ได้

เหมือนม้าตัวหนึ่งนะ มันฮึด เราเลี้ยงมันยากลำบาก จับเชือก มันวิ่ง เราจับมันไว้อย่าเพิ่งปล่อยมันครับ แต่ถ้ามันวิ่งเต็มที่ อย่าไปจับมันครับ ปล่อย ประเดี๋ยวมือมันจะขาดนะ ให้มันไปแต่เชือกกับม้า อย่าให้เราเสียอะไร ปล่อยมัน ถ้ามันไปขนาดหนึ่งเราก็ดึงมันไว้ สู้มันได้ อะไรทุกอย่างก็เหมือนกันนั่นแหละ

ร่างกายเรานี้ก็เหมือนม้าตัวหนึ่ง ถ้าปล่อยมันป่วยขนาดนี้ เราก็กินยารักษามันไป ถ้ามันเอาเต็มที่ไมไหว เราก็กินมันเลย อย่าไปยุ่งมันเลย ให้มันไปเถอะ มันมีเท่านั้นแหละ มันเกิดมาแล้วมันก็ไป หมดที่จะรักษากันแล้ว มันหมดที่ของมันแล้ว ให้มันมีที่จบอย่างนั้น

เรามีตามียาย มีพ่อแม่ที่เรารักมาก อยากจะให้ท่านอยู่นานๆ แปะสิบปี แก้วสิบปี ร้อยปี

เราคิดถูกหรือเปล่า แต่ว่าความคิดมันมีทุกคนแหละ อยากให้อยู่นาน ๆ แต่ว่ามันอยู่นานไม่ได้ ถ้าถึงที่ถึงสมัยมันแล้ว เราก็ให้มันไป อย่าให้มันเป็นทุกข์ เรียกว่าผู้รู้ รู้ว่าของเรา ไม่ใช่ของเรา มันปนกันอยู่ ของเราโดยฐานสมมุติ ของเราอยู่ที่ไหน ไม่ใช่ของเราก็มีที่นั่น ให้เข้าใจอย่างนั้น เราจะไปนั่งอยู่ในโรงพยาบาล ไปนอนอยู่ในโรงพยาบาล มันจะเจ็บปวดก็ข้างมันเถอะ เมื่อความเห็นของเราถูกต้องแล้วมันก็สบาย สบายในที่มันเจ็บปวดนั้นแหละ สบายในที่มันเวทนานั้นแหละ คือมันเห็นของสงบอยู่ในที่มันวุ่นวาย”

อีกครั้งหนึ่งซึ่งท่านพูดก่อนรับการผ่าตัดสมองว่า

“เกิดมาเป็นคน อยู่ที่ไหนจะไม่มีการเสียนั้นไม่มีหรอก แม้แต่ข้ามถนนก็ต้องเสียนอยู่เหมือนกัน”

ทัศนะของหลวงพ่อดูต่อความเจ็บไข้ได้ป่วยข้างต้น เป็นการเข้าถึงความปล่อยวางอดตาอย่างแท้จริง อยู่อย่างเป็นปกติแม้จะเจ็บหนัก

และหลวงพ่อมักจะยกเรื่องการอาพาธของท่าน ขึ้นมาเป็นเครื่องเตือนสติของลูกศิษย์อยู่เสมอ เช่นปีที่ท่านจำพรรษาที่วัดถ้ำแสงเพชร ท่านเปรียบเทียบสังขารของท่านดังนี้

“สังขารเสื่อมไปอย่างไร เปรียบให้ฟังเหมือนก้อนน้ำแข็ง แต่ก่อนมันเป็นน้ำ เขาเอามาทำให้เป็นก้อน แต่มันอยู่ไม่กี่วันหรอก มันก็เสื่อมไป เอาก้อนน้ำแข็งก้อนใหญ่ ๆ ไปวางไว้กลางแจ้ง จะดูความเสื่อมของก้อนน้ำแข็ง ก็เหมือนสังขารนี้ มันจะเสื่อมทีละน้อยทีละน้อย ไม่กี่นาที ไม่กี่ชั่วโมง ก้อนน้ำแข็งก็จะหมด ละลายกลายเป็นน้ำไป นี่เรียกว่าเป็น ชัยยะว้ยยัง ความสิ้นไป ความเสื่อมไปแห่งสังขารทั้งหลาย เป็นมานานแล้ว ตั้งแต่มีโลกขึ้นมา เราเกิดมา เราเก็บเอาสิ่งเหล่านี้มาด้วย ไม่ใช่ที่เราทิ้งไปไหน พอเกิด เราเก็บเอาความเจ็บ ความแก่ ความตาย มาพร้อมกัน”

อยู่ที่ดีไปก็ดี

ดังได้เคยกล่าวไว้แล้วหลายครั้งว่า หลวงพ่อสอนเสมอเรื่องของความ ไม่แน่ และความเห็นชอบ ท่านให้เห็นของดีในของไม่ดี เห็นความสบายในที่ที่ไม่สบาย เป็นต้น ถ้าน้อมแนวความคิดของหลวงพ่อนี้มาพิจารณาแล้ว ก็จะเห็นว่า การอาพาธของหลวงพ่อนั้น มีผลดีต่อคณะสงฆ์สายหนองป่าพงอยู่หลายประการ

การที่หลวงพ่อาพาธนานนับ ๑๐ ปี ทำให้สานุศิษย์มีเวลาปรับตัว และเตรียมรับการจากไปของท่าน อนึ่ง การที่สำนักสาขาส่งพระมาเข้าเวรอุปัฏฐากเสมอ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพระภิกษุสายหนองป่าพงกระชับแน่น เพราะได้ทำความรู้จักมักคุ้นกันในระหว่างการอุปัฏฐาก ทั้งนี้ย่อมส่งผลถึงความสามัคคีของคณะสงฆ์แห่งสาขาต่าง ๆ ไปด้วย ในส่วนของพระเถรที่มาถวายการอุปัฏฐากก็เป็นโอกาสได้ตอบแทนพระคุณของครูบาอาจารย์พร้อม ๆ กับการบำเพ็ญบุญกุศลไปด้วย นอกจากนี้ก็ยังได้เรียนรู้และมีประสบการณ์ในการพยาบาลภิกษุสงฆ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่คณะสงฆ์

แขกผู้มีเกียรติ

สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ

สมเด็จพระสังฆราช(วาสน์)

นายเปรมทาส นายกรัฐมนตรี
ประเทศศรีลังกา
(ปัจจุบัน พ.ศ. 2535 เป็นประธานาธิบดี)

ต่อไปในอนาคต เมื่อมีพระเถระอาพาธ อาจจะลดการฟังพาสรรวาสให้น้อยลง ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ งานอุปัฏฐากหลวงพ่อบ้างงานละเอียด เป็นโอกาสพิเศษที่ดีอีกโอกาสหนึ่ง สำหรับการฝึกสติของพระอุปัฏฐาก

ยังเหมือนเดิม

มีคนเป็นจำนวนมากที่เพิ่งมารู้จักหลวงพ่อบ้างในระยะหลัง ซึ่งท่านอาพาธหนัก และสอนไม่ได้แล้ว อย่างไรก็ตาม แม้หลวงพ่อบ้างอาพาธหนักถึงขั้นอัมพาต พูดไม่ได้อยู่ถึงเก้าปี ตลอดเวลาอันยาวนานนี้ ก็ยังมีสาธุชนหลังไหลมาราบนมัสการหลวงพ่อบ้างที่วัดป่าพงมิได้ขาดเลย ทั้งที่มาเป็นส่วนตัว และมาทั้งเป็นกลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่ ทั้งชาวไทย ชาวต่างประเทศ เหมือนสมัยก่อน บรรยายากาศที่วัดหนองป่าพงยังคงเจียบเจียบแต่ไม่เจียบเหงา ผู้มาเยือนกระตือรือร้นที่จะได้เห็นได้กราบหลวงพ่อ แม้จะได้ฟังเพียง *เทศน์เจียบ* ของท่านก็ตาม ถ้าไปถึงวัดในตอนกลางวัน ก็กราบที่ด้านนอกห้องกระเจก ซึ่งมองเข้าไปเห็นองค์หลวงพ่อชัดเจน ตอนเย็นพระอุปัฏฐากก็เข็นรถพาหลวงพ่อบ้างออกมารับอากาศบริสุทธิ์ข้างนอก เว้นไว้แต่วันที่มีฝนและอากาศเย็นเกินไป ญาติโยมก็ได้โอกาสกราบทานอย่างใกล้ชิด

หลายปีก่อนหลวงพ่อบ้างพูดได้เคยแนะนำว่า หลวงพ่อบ้างเก่งเรื่องปฏิจจสมุปบาท ถ้าสวดวิปัสสนาภูมิถวายให้หลวงพ่อบ้างฟังบ่อย ๆ หลวงพ่อบ้างจะมีความสบาย และอาจทำให้ท่านหายได้ หลังจากนั้นพระภิกษุสามเณรจากวัดป่าบ้านนาชาติพร้อมด้วยญาติโยมที่มาจำศีลที่วัด ก็ได้ร่วมกันไปสวดวิปัสสนาภูมิและบทอื่น ๆ อาทิ โพชฌงค์เจ็ดถวายหลวงพ่อบ้างทุกวันพระ จนเป็นกิจวัตร เป็นภาพที่คุ้นตาญาติโยมที่ไปรักษาศีล หรือไปกราบหลวงพ่อบ้างในวันพระที่วัดหนองป่าพง

นันททัศนะ

ทัศนะต่อการถวายการรักษาพยาบาลหลวงพ่อบ้างนั้นก็แตกต่างกันเป็นธรรมดา นายแพทย์หลายท่านเห็นว่า ควรถวายการรักษาจนสุดความสามารถ เท่าที่เทคโนโลยีและอุปกรณ์ทางการแพทย์สมัยใหม่อำนวย แต่ก็ยังมีหลายท่านที่ไม่สบายใจเมื่อเห็นหลวงพ่อบ้างในสภาพของผู้ป่วยหนัก มีเครื่องช่วยหายใจระยาง ตามแบบการรักษาสมัยใหม่ และมีความเห็นคัดค้าน ท่านพระอาจารย์มหาบัวแห่งวัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี สหายธรรมท่านหนึ่งของหลวงพ่อบ้าง ก็รวมอยู่ในจำนวนผู้ที่มีความเห็น ประการหลังนี้ ดังที่ท่านได้ให้ทัศนะกับพระอุปัฏฐากของหลวงพ่อบ้างที่สวนแสงธรรม เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๓๑ ว่า

“ถามเรื่องท่านอาจารย์ชา ใครไปทำยังงัยท่าน แบบระโยระยางนั้นหรือ เราอยากถามว่าอย่างนี้แหละ ท่านอาจารย์ชาก็ไม่ใช่พระธรรมดา เป็นพระที่หายากมากในสมัยปัจจุบันนี้ เรานับถือกันมาก ผมกับท่านอาจารย์ชา ท่านก็เคยมาวัดผมนี้ ผมกับท่านอาจารย์ชาคู่กันมาก นับถือกันมาก และผมก็ไม่อยากได้ยินท่านไปถูกบีบถูกบังคับ เข้าห้องขัง อยู่แบบว่านี่นะ แบบระโยระยางอะไร หายใจก็ไม่ได้ อะไร ๆ เต็มไปหมดนี่ โอ๊ย! พระขนาดนั้น จะมาทำแบบนี้ มันไม่

เหมาะสมกันเลย ฟังซิ มันไม่เหมาะสมกันเลย หือ! ใครจะไปรู้ดียิ่งกว่า พระประภาทนต์รู้ตัวเองจะ
ว่าอย่างนั้นเลย พระประภาทนต์ พระชั้นนี้ รู้ตัวรอบ ๆ หมด

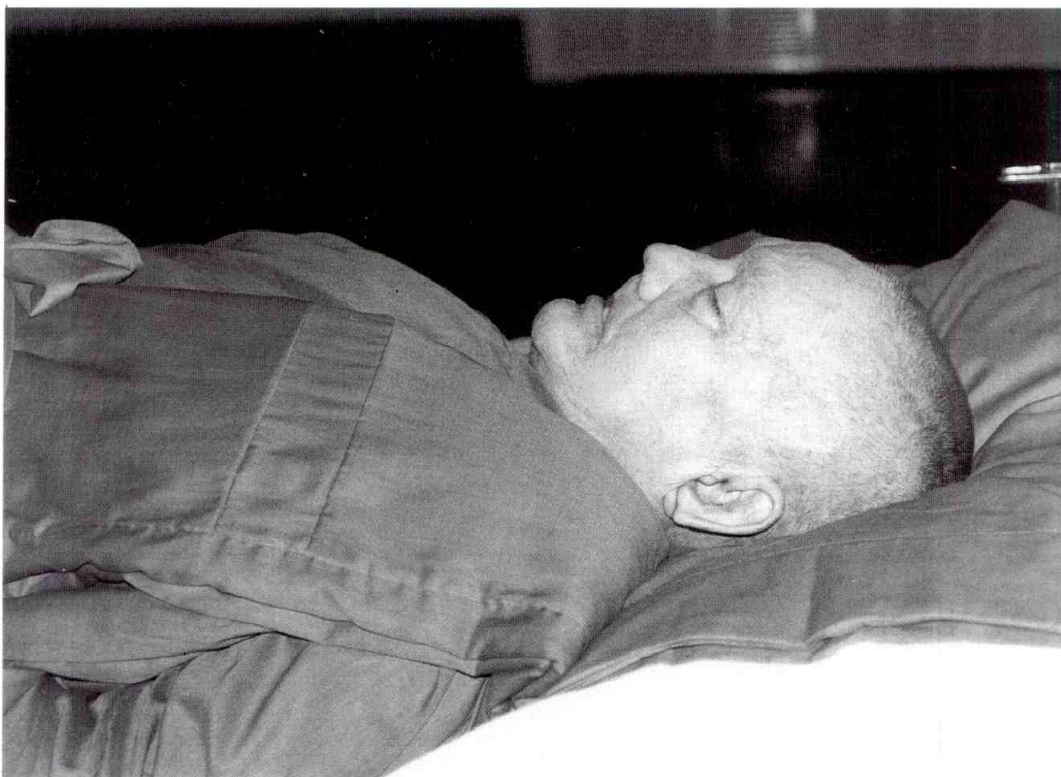
ท่านอาจารย์ชาไม่ใช่พระธรรมดาเนี่ย ท่านก็เคยไปศึกษาอบรมอยู่กับหลวงปู่มันเหมือนกัน
สมัยผมอยู่นั้นก็ดี ผมไม่อยากจะให้ท่านได้รับความลำบากแบบโลก ๆ ว่ายังงั้น พุดง่าย ๆ ก็เอาโลก
เข้าทับท่านเสียเต็มตัวเลย ธรรมที่มีอยู่ในใจ สว่างกระจ่างแจ้งครอบแดนโลกธาตุ ก็ไม่ได้แสดง
ตัวได้เลย มีแต่เรื่องของโลกไปครอบ มันไม่น่าดู ถ้าท่านว่า มันอยู่ไม่ได้ ก็ให้มันเป็นไปตาม
อริยาศัยของท่าน อันนี้ผมเห็นอย่างนั้น”

และอีกตอนทีกล่าวว่า

“ท่านเป็นภูมิจิตภูมิธรรมประเภทนั้น และท่านผู้ที่เกี่ยวข้อง มีภูมิจิตภูมิธรรม ประเภทไหน
พอที่จะปฏิบัติต่อท่านให้ถูกต้อง นั่นสิ อันหนึ่ง มันเป็นเรื่องสำคัญ ถ้าภูมิจิตภูมิธรรมสูง หรือ ภูมิจิต
ภูมิธรรมประเภทเดียวกัน รู้เรื่องกันทันทีเลย การปฏิบัติต่อท่านง่ายที่สุด ถ้าอันหนึ่งก็หลับตาทำ
หลับตา ทุกสิ่งทุกอย่าง มีแต่หลับตาปฏิบัติอุปถัมภ์อุปฐากท่าน มีแต่หลับตา ก็คือความไม่รู้ นั่นไม่ใช่
แก้งหลับตานะ ความไม่รู้ เมื่อไม่รู้ก็โง่ ๆ ง่า ๆ มันก็ปฏิบัติต่อหลักธรรมหรือหลักจิตของท่านไม่ได้
ไม่ถูกนี้ ถ้าจะพูดในเรื่องของสมมุติก็ว่า ทำให้ท่านนั้นรำคาญหนักใจ”

อย่างไรก็ตาม คณะสงฆ์ศิษยานุศิษย์ของหลวงปู่ มิได้วางแผนหรือมีมติไว้ล่วงหน้าว่า
จะถวายเป็นการรักษาไปถึงขั้นไหนและอย่างไร เพราะในใจของทุกท่านทุกองค์ก็คงอยากอนุโลมให้
เป็นไปตามความประสงค์ของหลวงปู่ ซึ่งก็เป็นทีที่ทราบกันดีอยู่แล้ว แต่เนื่องจากอาการอาพาธ
ของหลวงปู่ ที่กำเริบขึ้นมาแต่ละครั้งนั้นแปรเปลี่ยนไปต่าง ๆ นานา และมักเป็นกรณีฉุกเฉิน
การรักษาจึงเป็นการแก้ไขเหตุการณ์เฉพาะหน้าเสียเป็นส่วนมาก ตัวอย่างเช่น กรณีที่แพทย์
ต้องถวายเป็นการรักษาโดยการเจาะคอ เพื่อต่อท่อหายใจให้ท่านนั้น ก็เป็นเหตุฉุกเฉินจริง ๆ เป็นการ
สุดวิสัยสำหรับลูกศิษย์จะทำใจได้ เมื่อเห็นหลวงปู่กำลังล้มลุกเซาะ และมีอาการทรนทราย
ดุสุดแทนทรมานอยู่ต่อหน้า ทั้งแพทย์ที่ถวายเป็นรักษาก็ให้คำรับรองว่า ใช้เวลาเจาะคอเพียงครู่เดียว
หลวงปู่ก็จะปลอดภัย อย่างนี้เป็นต้น ดูทุกอย่างเป็นไปเองตามเหตุตามปัจจัย เมื่อไม่อาจทำสิ่งที่
ดีกว่านี้ถวายเป็นหลวงปู่ได้ ก็ต้องปรับใจให้เข้ากับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และเฝ้าคอยอุปฐากพยาบาล
ท่านด้วยความกตัญญูต่อไป

พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท)

เป็นโพธิ์แก้วแก้วพิสุทธิ์ดุจดวงแก้ว
โพธิ์ล้มแล้วเหลือธรรมถ้อยคำสอน
สถิตคงทรงคำธรรมสาธ
ธรรมดับร้อนดับทุกข์ธรรมสุขเย็น
เป็นแสงทองส่องนำธรรมประเสริฐ
ชี้เหตุเกิดทางแก้ไขให้เห็น
แผ่พุทธโพธิธรรมแผ่บ่าเพ็ญ
นิรันดร์เป็นประทีปส่องผู้ปองธรรม